

[Део I](#)

Сребреница и Косово: две границе српске самосвести (II)

Пресуда Међународног суда ОУН о Косову, без обзира на свој консултативни карактер, ући ће у историју међународног права. По први пут у 65-годишњој историји те институције њему је на разматрање достављено питање о законитости једностраног отцепљења територије од државе – чланице ОУН, иако та територија није чак ни федеративни субјекат. И опет, по први пут судије у том кораку нису виделе кршење међународног права, поред осталог и принципа територијалне целовитости државе, који је фиксиран у Повељи ОУН и Завршном акту Конференције о европској безбедности и сарадњи. Колико је била очекивана оваква одлука, и који ће она имати значај за Балкан, Европу и цео свет?

Српска молба, која је у октобру 2008. године одобрена већином гласова у Генералној скупштини ОУН, била је формулисана на следећи начин: „Да ли је у складу са међународним правом једнострана декларација о независности, коју су усвојиле привремене институције самоуправе Косова?“. Да би одговорили на дато питање, петнаесторици судија, на челу са Јапанцем Хисаси Овадом, требало је скоро две године рада иза затворених врата, а потом и дебате у децембру 2009. године. Одговор је оглашен 22. јула на следећи начин: „Међународне правне норме не садрже никакве важеће одреднице, које би ограничавале декларације о независности. На основу тога можемо закључити, да декларација од 17. фебруара 2008. године не крши међународне правне норме“. Како је прецизирао господин Овада, међународно право „не садржи примењиву забрану“ на декларацију о независности. Осим тога, Суд, по његовим речима, није посебно разматрао примену у косовском случају принципа самоопредељења нација или одвајања територија. [\[1\]](#)

Није тешко не приметити да је већина чланова Међународног суда ОУН, доносиоци

одлуку, искористила правну зачкољицу, коју аутори молбе очигледно нису узели у обзир. Једнострана одлука сепаратиста и њихових органа власти заиста не крши норму међународног права, пошто сама по себи нема правну снагу све дотле, док је не признају државе – чланице ОУН. Албански сепаратисти Косова, Македоније и других региона Балкана су у више наврата – почев од 1980-их година – усвајали једностране акте, адресиране на централне власти и међународну заједницу. Још 1982. године једна од нелегалних организација у македонском граду Тетову усвојила је документ, у коме се, поред осталог, говорило: „Живео уједињени албански народ. Република од Струге до Скопја, Улциња и НСР Албанија - заједно“. [2] Скупштина самопроглашене „Републике Косово“ је 2. јула 1990. године усвојила „Декларацију о независности“, а 7. септембра исте године албански сепаратисти су објавили непризнати од стране Београда „Устав Републике Косово“, у коме су „на основу права на самоопредељење, све до отцепљења“ прогласили Косовску аутономну покрајину „демократском државом“.

[3]

Међутим, све те, и многе друге одлуке, резолуције и декларације, нису имале никакву међународну тежину због тога што нису биле одобрене од стране међународних организација и појединих земаља – за разлику од декларације о независности од 17. фебруара 2008. године.

Дакле, формулацијама у садашњој одлуци Међународног суда ОУН тешко је наћи замерку са правног аспекта. Што се тиче политичке позадине, ни у том погледу судски орган „није открио Америку“. Његови чланови су гласали у потпуном складу са својим виђењем садашњег статуса Косова. Од самог почетка претпостављало се да Србија може рачунати, у првом реду, на судије из Русије, Кине, Словачке и Бразила. Поред њих, од 15 чланова суда још двојица су представљали земље, које ни до данас нису признале независност Косова – Мексико и Мароко. Међутим, у њиховом приступу од старта су биле присутне двосмислености. Мексичко министарство иностраних послова је још 19. фебруара 2008. године објавило нејасну изјаву, у којој је речено, да „земља пажљиво прати развој ситуације како би у одговарајућем тренутку заузела став у односу на оно што се догодило у прошлу недељу“ – то јест, 17. фебруара. [4] Што се тиче муслиманске државе Марока, још у јануару 2009. године у Бечу је одржан сусрет министра иностраних послова у косовској влади Скендера Хисенија са мароканским амбасадором у Аустрији Омаром Знибером. На том сусрету је овај последњи дословно изјавио следеће: „Народ и институције моје земље разумеју и подржавају вољу народа Коосва. Ми смо били и остајемо блиски Косову, и могу вам рећи да моја земља обавља широке консултације са другим земљама по питању признавања Косова. Ми ћемо одлуку о Косову донети у потребном тренутку“.

[5]

Однос снага у Међународном суду ОУН на крају је испао унеколико другачији, чак нешто неповољнији по Србију. Кинески представник је био одсутан приликом доношења одлуке. Јордан, САД, Француска, Велика Британија и Јапан су децидно подржали

Приштину. Сијера-Леоне, Мароко и Русија су изнели „опозиционо мишљење“. Словачка и Немачка су одлуци Суда приложили своје „изјаве“. Нови Зеланд, Мексико, Бразил и Сомалија су изнели „посебно мишљење“. И укупан збор гласова – десет „за“ и четири „против“ признавања декларације о независности Косова.

Не чуди што су се опозиционе снаге и у самој Србији од самог почетка скептички односиле према иницијативи власти Београда, које су од молбе Међународном суду ОУН направиле малтене основну садржину својих напора за очување Косова у саставу Србије.

„Међународни суд ОУН по том питању неће помоћи Србији. САД и друге земље, које су признале независност Косова, већ су објавили да одлука тог суда неће имати обавезујући карактер“ – изјавио је у интервјуу руским медијима посланик Народне скупштине из Демократске странке Србије, Ненад Поповић. „Али ја верујем да ће у наредним годинама владе земаља, које су подржале косовску независност, објаснити своје потезе у националним судовима, којима се ми можемо обратити“ – прогнозирао је он развој ситуације у случају смене власти у самој Србији. [6]

Власти Приштине су, међутим, од самог почетка биле сигурне у судски успех. Косовски председник Фатмир Сејдију је одмах по објављивању пресуде изјавио, да он „дефинитивно отклања све сумње у погледу тога да ће земље, које још увек нису признале републику Косово, то моћи и учинити“. [7] Председнику Србије Борису Тадићу остало је да поново обећа, да „Србија никада неће признати једнострано проглашену независност Косова“. По његовим речима, околност да Међународни суд ОУН „у стварности није разматрао питање сецесије“ омогућава да се постави питање о његовим „политичким последицама“ на септембарској седници Генералне скупштине ОУН. [8]

Међутим, питање је да ли ће таква дискусија довести до усвајања конкретних одлука о међународно-правном статусу Косова, а и уопште, хоће ли до ње доћи? На дато питање намеће се негативни одговор. Рачуница српских власти показала се промашеном, и последње изјаве председника Тадића тешко да могу уверити у супротно чак и најверније савезнике Србије. Очигледно да ће косовски проблем већ ове јесени постати предмет не међународних дискусија, већ унутарполитичких дебата на српској сцени о геополитичким приоритетима државе. И опозиционе снаге су у тој борби, захваљујући одлуци Међународног суда, добиле снажан адут. Што се тиче међународно-правних последица пресуде, овде се морамо сложити са мишљењем дипломатског дописника британске корпорације „Би-би-си“ Џонатана Маркуса, који је поставио реторичко

питање: „Зашто сада друга спорна погранична питања не би могла бити преиспитана?“. А међу њима на прво је место поставио границе Босне и Херцеговине. [9]

Виспрана пресуда Међународног суда ОУН заиста је укалупила статус Косова и босанске Републике Српске, створивши за Србију и Србе уникатну могућност да постави питање о преформатирању босанске државности у повољном за себе правцу. Има ли Београд снаге да се реваншира за Косово на другој граници српске самосвести, или ће демонстративно покајање Бориса Тадића у Поточарима лишити земљу и те наде? Одговор на дато питање ће у значајној мери зависити од односа снага у самој Србији.

(Фонд стратешке културе)

[1] <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/16012.pdf>

[2] Албански фактор у развоју кризе на територији бивше Југославије. Документи. Том први (1878-1997 гг.). М., 2006. С.187.

[3] Исто. С.207.

[4] http://www.sre.gob.mx/csocial/contenido/comunicados/2008/feb/cp_032.html

[5] <http://www.mfa-ks.net/?page=2,4,131>

[6] Время новостей, 22.5.2009.

[7] <http://www.president-ksgov.net/?page=1,6,1256>

[8] <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=303000&g=20100722191249&lng=cir&hs1=0>

[9] <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-10730573>